

דוחות

דוח המזכירות המדעית לשנים התשנ"ד-התשנ"ו

א. פעולות האקדמיה

1. מליאת האקדמיה התכנסה לשמונה ישיבות בשנת תשנ"ד, לשש ישיבות בשנת תשנ"ה ולחמש ישיבות בשנת תשנ"ו.

בשנת תשנ"ד נדונה שאלת הכתיב. הוחלט לאמץ את 'כללי הבררה' כדרך המלך של הכתיב הלא מנוקד, ולהמליץ על ניקוד חלקי במקרה של ספק. נדונו שאלות דקדוק רבות, ובהן דיון שיטתי בפועל בגזרת ע"ע. כן נדונו מונחים שונים, אושרו מילונים ונערך דיון במילים בשימוש כללי. ישיבה מיוחדת של האקדמיה נתכנסה בבית נשיא המדינה במלאות ארבעים שנה לכינון האקדמיה. הישיבה האחרונה בשנת תשנ"ד, בהשתתפות שר החינוך, כונסה בעקבות הידיעות על הכוונה להורות מקצועות מסוימים בבתי הספר בשפה האנגלית.

בשנת תשנ"ה נדונו שאלות דקדוק, מינוח ומילים בשימוש כללי. בשתי ישיבות נדונו שאלות הגייתו וכתובו של השם פלסטין-פלשתינה ונגזריו. באחת הישיבות השתתף מנכ"ל משרד החינוך, שדן עם נשיאות האקדמיה בתמיכת משרד החינוך באקדמיה ובפעולותיה.

בשנת תשנ"ו דנה המליאה בהצעה לשינוי התעתיק מעברית ללועזית, בפועל בגזרת ל"י ובשאלות דקדוק אחרות. נדונו ענייני מינוח ומילים בשימוש כללי. נשיא המדינה ביקר באקדמיה, והאקדמיה התכנסה לישיבת מליאה מיוחדת לכבודו. מדי שנה בשנה נערכו בחירות לאקדמיה ולמוסדותיה. חברים חדשים באקדמיה ומוזמנים מבחוץ נשאו הרצאות לפני המליאה, והושמעו דברי זיכרון להולכים.

2. החלטות האקדמיה בענייני דקדוק, פיסוק ומינוח נתפרסמו ברשומות כחוק. כללי הפיסוק החדשים נתפרסמו ברשומות ב"ג באדר תשנ"ד. רשימה של החלטות בדקדוק שאושרו במליאת האקדמיה במרוצת השנים, הועברה לאישור שר החינוך, והתפרסמה ברשומות ב"ג באדר תשנ"ד. כן פורסמו ברשומות הודעות על אישור המילון למונחי הפסיכולוגיה (י"פ 4193, תשנ"ד, עמ' 2348), רשימת מונחי הביולוגיה המולקולרית והמיקרוביולוגיה (י"פ 4217, תשנ"ד, עמ' 3487), המילון למונחי הבנקאות ושוק ההון (פרק ראשון) והמילון למונחי הבינה המלאכותית (י"פ 4606, תשנ"ה, עמ' 1285).

3. הופיעו ארבעה ספרים מן הסדרה מקורות ומחקרים: (א) בן ציון גרוס, המשקלים פעלון ופעלן במקרא ובלשון חכמים, תשנ"ד; (ב) אילן אלדר, תורת הקריאה במקרא - ספר הוריית הקורא ומשנתו הלשונית, תשנ"ד; (ג) ניסן ברגרין, עיונים בלשון העברית, תשנ"ד; (ד) משה אור, תחביר לשון המשנה, תשנ"ה.

שלושת הספרים הראשונים הובאו לפני מליאת האקדמיה בשנת תשנ"ג. הרביעי - ביום כ"ג בטבת תשנ"ה.

4. הרבעון לשוננו הופיע כסדרו. העורך: יהושע בלאו. מזכירת המערכת: אסתר גולדנברג.

5. ערבי עיון

- תשרי תשנ"ד - קבלת פנים לכבוד נשיא האקדמיה הנכנס, משה בר-אשר, והנשיא היוצא, יהושע בלאו.
- כסלו תשנ"ד - הרצאה לזכר משה ברייטברד - אסתר בורוכובסקי הרצתה על "תיאור תכלית מוצרך".
- י' באדר תשנ"ד - ערב עיון לרגל צאת ספרו של בן ציון גרוס - יוחנן ברויאר הרצה "על המילים 'בן' ו'בר' בלשון חז"ל" וחיים א' כהן סיפר על עבודתו בעריכת הספר.
- ד' בטבת תשנ"ה - מעמד זיכרון וערב עיון במלואת שלושים לפטירתה של שושנה בהט. משה בר-אשר, יונה סלע ורונית גדיש נשאו דברי זיכרון. בחלק העיוני הרצו ברכה פישלר ומרדכי מישור.
- ט' בטבת תשנ"ה - ערב לרגל צאת ספרו של אילן אלדר - אהרן דותן הרצה 'על משנתה הלשונית של טבריה', ושלמה מורג - על 'מקומה של תורת הקריאה במקרא בתולדותיה של חכמת הלשון העברית'.
- ניסן תשנ"ה - הרצאה לכבוד פרופ' יעקב אלרהנד - איריס פרוש מהחוג לספרות עברית באוניברסיטת באר שבע הרצתה על הנושא "וימנעו בניכם מן ההיגיון" - מעמד הדקדוק במאה הי"ט והשפעתו על הספרות וקוראיה".
- ד' בתמוז תשנ"ה - ערב עיון לרגל צאת ספרו של משה אור - הרצו משה בר-אשר ואברהם טל.
- ניסן תשנ"ו - הרצאה לכבוד פרופ' י' אלרהנד - מירי הורביץ הרצתה על "עיוני שיח וסגנון בסיפורי חיים הזז". ערב העיון התקיים במכון מז"א.

ב. פעולות המזכירות המדעית

עובדי המזכירות המדעית

גבריאל בירנבאום (המזכיר המדעי), רונית גדיש, עינת גונן (משנת תשנ"ה), קרן דובנוב (משנת תשנ"ו), צביה זמירי (משנת תשנ"ה), מלכה זמלי, חגית כרמיאל-אביעוז (משנת תשנ"ו), רחל סליג (בתשנ"ד) - עבדה במזכירות המדעית יום בשבוע; מאמצע תשנ"ה - עובדת המזכירות המדעית, יוסף עופר.

1. פרסומים

אקדים - בשנת תשנ"ד החל לצאת לאור הידיעון אקדם. עד סוף תשנ"ו יצאו תשעה גיליונות. מגיליון 4 העורכת עינת גונן. הידיעון מופץ בלא תשלום למנויים על פרסומי האקדמיה, למוסדות אקדמיים ולכל דורש.

למד לשונך - החל בתשנ"ד יוצאת סדרה חדשה של עלוני למד לשונך. בשנים תשנ"ד-תשנ"ו יצאו שמונה עשר עלונים (שישה לשנה). עלונים 1-2 בעריכת שושנה בהט; עלונים 3-10 בעריכת רונית גדיש; עלונים 10-18 בעריכת רחל סליג.

לשוננו לעם - העורך חיים א' כהן; חברי המערכת: דוד טלשיר, חיים א' כהן ויוסף עופר. בשנים תשנ"ד-תשנ"ו יצאו ארבעה גיליונות בכל שנה.

מילונים

המילון למונחי הפסיכולוגיה (תשנ"ד)

המילון למונחי הביולוגיה המולקולרית והמיקרוביולוגיה (תשנ"ה)

המילון למונחי הבנקאות ושוק ההון - פרק ראשון (תשנ"ו).

פרסומים שונים

- למד לשונך - עלונים ומפתחות - הספר יצא במהדורה הראשונה בשנת תשנ"ד. בספר מקובצים דפי למד לשונך שהתפרסמו משנת תשכ"ב עד שנת תש"ן (א-קפ). המפתחות בספר: מפתח מילים עברי ואנגלי; מפתח נושאים; מפתח ענייני הדקדוק; תיקונים ועדכונים. בשנת תשנ"ה יצאה מהדורה חדשה ומתוקנת של הספר.
- כללי הפיסוק החדשים נתפרסמו ברשומות ב"ג באדר תשנ"ד. הכללים נדפסו (עם כללי הכתיב חסר הניקוד) בחוברת מיוחדת של לשוננו לעם.
- כללי הכתיב חסר הניקוד בנוסח המעודכן נערכו בידי אמנון שפירא ויצאו (עם כללי הפיסוק החדשים) בחוברת מיוחדת של לשוננו לעם. לאחר שהמהדורה אזלה נדפסה מהדורה מתוקנת בשנת תשנ"ו ולה נוסף מפתח המילים בעריכת אמנון שפירא ויוסף עופר.
- החלטות בדקדוק - רשימה של החלטות בדקדוק שאושרו במליאת האקדמיה במרוצת השנים הועברה לאישור שר החינוך, והתפרסמה ברשומות ב"ג באדר תשנ"ד. הרשימה נדפסה בחוברת מיוחדת מטעם האקדמיה.
- זיכרונות האקדמיה ל"ח-ל"ט-מ' (תשנ"א-תשנ"ג) - הכרך בעריכת יוסף עופר יצא לאור בשנת תשנ"ה.

2. השירות לציבור

תורן מטעם המזכירות המדעית ענה על שאלות בטלפון מיוחד (מספרו: 02-5617819) בימים א'-ה' משעה 10:00 עד 14:00. כשלושים שיחות טלפון התקבלו בכל יום. עם הפונים נמנים משרדי ממשלה, משרדי פרסום, עורכי לשון, מתרגמים, מורים, סטודנטים ותלמידים; השאלות נוגעות לתחומי לשון רבים ומגוונים, ובפרט לקביעות האקדמיה בענייני כתיב ותעתיק, דקדוק ומינוח.

גם מכתבים רבים התקבלו מהארץ ומחוצה לה, והמזכירות ענתה על כל המכתבים. מקצת השאלות התקבלו במכשיר הפקסימיליה (מספרו: 02-5617065).

מקצת השאלות מצריכות עריכת מחקר זוטא; המשיבים נעזרו בספרי היעץ והמחקר הלשוני וגם בבלשנים, מהם חברי האקדמיה ועובדיה.

עובדי המזכירות המדעית וכן עובדי אקדמיה אחרים התראיינו מדי פעם בפעם באמצעי התקשורת הכתובים והאלקטרוניים בענייני האקדמיה.

עובדי המזכירות המדעית הוזמנו לשאת הרצאות על עבודת האקדמיה בכינוסים מכינוסים שונים.

פעילות ההדרכה של קבוצות בבניין האקדמיה פחתה במידה ניכרת, משום שמכון מז"א עוסק בקשר של האקדמיה עם הציבור הרחב.

3. מאגר המונחים הממוחשב

רוב המילונים ורשימות המונחים שיצאו לאור לאחר תשמ"ד הותקנו במזכירות המדעית לצורך הכנסתם למאגר המונחים הממוחשב בניצוחו של ציון בושריה ממדור המיכון. עד סוף שנת תשנ"ז יכלול המאגר את כל המילונים ורשימות המונחים שפורסמו. יוער כי טרם נרשמו שורשיהם של מונחי המילונים משנת תשמ"ד ואילך. מאגר המונחים משמש כלי עזר רב חשיבות למזכירות המדעית - בשירות לציבור, בעבודת המינוח של הוועדות ובכירורים בענייני דקדוק.

4. שונות

הוכנו מפתחות להחלטות ועדת הדקדוק בשנים האחרונות (מתשנ"א ואילך) ומפתחות להחלטות מן השנים הקודמות, בין שאושרו במליאה ובין שלא הובאו לדיון. הוכן מפתח מילים אל"ף-בי"תי ומפתח נושאים. הוכן דף תיקונים למילון למונחי הצבעות בעקבות החלטת האקדמיה בעניין שמות הצבעים שהם צירוף של שני שמות.

ג. הוועדים והוועדות

ועד המינוח והוועד המשותף ("שני הוועדים")

ועד המינוח והוועד המשותף לו ולוועד הדקדוק ("שני הוועדים") התכנסו לישיבה אחת בשנת תשנ"ד ולישיבה אחת בשנת תשנ"ה. בישיבה הראשונה נדונו מונחי עיבוד נתונים אוטומטי, מונחי עיבוד שבבי, מונחי בינה מלאכותית ועוד. בישיבה השנייה נדונו מונחים נוספים מתחום עיבוד נתונים אוטומטי וכן מונחי הבנקאות ושוק ההון. חברי ועד המינוח: ארי אבנר, שרגא אירמאי, שלמה מורג, אמציה פורת ושמעון שרביט; חברי ועד הדקדוק: יהושע בלאו ויוסף יהלום; מזכיר הוועד המשותף: גבריאל בירנבאום.

ועדת הדקדוק

חברי הוועדה: יהושע בלאו (יו"ר), ארי אבנר, זאב בן-חיים, משה בר-אשר, גדעון גולדנברג, אברהם טל, דוד טנא, יוסף יהלום. מזכיר הוועדה יוסף עופר. עובדי המזכירות המדעית משתתפים בישיבות ומסייעים בהכנת החומר לדיון.

בשנת תשנ"ד היו שמונה ישיבות. בשאלות שנדונו: ניקוד המילה מה וצירופיה; דגש קל באותיות גד"ת ובמשקל קטלטל; צורות עיצורים במילים לועזיות; דרך הסימון של

השורש העברי; יידוע וריבוי של צירופי שמות; שמות הפעולה מן הכפולים; משקל קְטֻלָּה ונטייתו; צורתן של מילים שונות (נהג, סינר, יבוא, עולל). בשנת תשנ"ה היו תשע ישיבות. בשאלות שנדונו: קריאתם וכתבתם של שברים, במיוחד בתחומי הטכנולוגיה; תחיליות שלילה בשמות תואר; הגייה וכתב של השם פלסטיני; יידוע שמות פרטיים; קיום הקמץ בשמות המסתיימים ב־ן; הפועל בגזרת ל"י ובגזרת ל"א; כתיב סמ"ך לעומת ש"י; ניקוד ה"א הידיעה בסגול וניקוד המילה מה. בשנת תשנ"ו היו שש ישיבות. בשאלות שנדונו: התעתיק מעברית לכתב לטיני; שאלות על כללי הקמץ וכללי הצירי; צורתם של שמות שונים (פראי, אוננות, רציף, רטוב, מגדלור, שלשול, ברכון) וצורת הרבים של שמות (בהם: אגן, מכסה, אדן, תוכי, כבש, תינוק, פגוש, מבטח, מרכבה).

בשנת תשנ"ד התקבל נוהל חדש לאישור החלטות 'קטנות' של הוועדה. הוועדה מרווחת על ההחלטות האלה לחברי האקדמיה פעמיים בשנה, והחברים יכולים להעיר את הערותיהם או לערער על החלטות שאינם מסכימים להן. החלטה שאין עליה ערעור מקבלת את אישור המליאה בלא דיון.

הוועדה למילים בשימוש כללי

בשנת תשנ"ד היו שש ישיבות; בשנת תשנ"ה - חמש ישיבות; בשנת תשנ"ו - שלוש ישיבות.

חברי הוועדה עד תשנ"ו: חברי האקדמיה - ארי אבנר (יו"ר), שושנה בהט (תשנ"ד), שמעון זנדבנק (מתשנ"ה), אהרן מגד, שלמה מורג, אמציה פורת, גד בן-עמי צרפתי; יגאל ינאי; יעקב פרוינד מקול ישראל (מתשנ"ה); עובדי האקדמיה ויועצי הלשון ברשות השידור: רות אלמגור-רמון, דבורה בן-ישראל, אסתר גולדנברג, עינת גונן (מתשנ"ה) מלכה זמלי, נתן נחמיאס, רחל סליג, אמנון שפירא, צפורה שפירא. מזכיר הוועדה: גבריאל בירנבאום.

בשבת תשנ"ו (פברואר 1996) נקבע הרכב חדש לוועדה: חברי האקדמיה - ארי אבנר (יו"ר), שמעון זנדבנק, אבנר טריינין, אהרן מגד, שלמה מורג, אמציה פורת, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי, דוד שחר; עובדי האקדמיה ויועצות הלשון ברשות השידור - רות אלמגור-רמון, גבריאל בירנבאום, אסתר גולדנברג, מלכה זמלי; איש קול ישראל יעקב פרוינד. מוזמנים קבועים: יועצי הלשון ברדיו ובטלוויזיה ואנשי המזכירות המדעית.

מזכירת הוועדה: עינת גונן.

החלטותיה של הוועדה הובאו לדיון ולאישור בישיבות המליאה של האקדמיה.

הוועדה למונחי הביולוגיה

חברי הוועדה מקרב אנשי המקצוע: יונה סלע (יו"ר), קלרה חן, אברהם אמיר; מחברי האקדמיה: אמציה פורת, יהודה פליקס, גד בן-עמי צרפתי; מעובדי האקדמיה: אמנון שפירא (עד שנת תשנ"ה).

מזכירת הוועדה רונית גדיש.

בשנת תשנ"ד היו שמונה ישיבות; בשנת תשנ"ה - תשע ישיבות; בשנת תשנ"ו - חמש ישיבות.

הוועדה פועלת משנת תשמ"ד. עד שנת תשנ"ו סיימה הוועדה לעבור על המילון ששימש מצע לוועדה מראשית עבודתה: A Dictionary of Biology, בעריכת M. Abercrombie, C. J. Hickman, M. L. Johnson. כל המונחים שנדונו בוועדה משנת תשנ"ב רוכזו ברשימה אחת בסדר אל"ף-בי"ת אנגלי. רשימה זו מצטרפת לרשימה מרוכזת של מונחים שנדונו עד שנת תשנ"ב.

הוועדה לשמות צמחי ארץ ישראל

חברי הוועדה מקרב אנשי המקצוע: מיכאל אבישי, עזריה אלון, אבינועם דנין, דוד הדר, קלרה חן (יו"ר), עופר כהן, מיכה לבנה (חבר-כתב), מרדכי כסלו, עוזי פליטמן; מן האקדמיה גד בן-עמי צרפתי, יהודה פליקס; מעובדי האקדמיה: דוד טלשיר, אמנון שפירא (עד תשנ"ה).

מזכירת הוועדה רונית גדיש. במחצית השנייה של שנת תשנ"ו מילאה את מקומה קרן דובנוב.

בשנת תשנ"ד היו שמונה ישיבות; בשנת תשנ"ה - אחת עשרה ישיבות; בשנת תשנ"ו - עשר ישיבות.

הוועדה קמה בשנת תשנ"ג. פעולתה להסדיר את שמות הצמחים שיש מחלוקת בהם, לקבוע שמות לצמחים חדשים, לתת שמות עבריים במקום שמות לטיניים לפי שיקול דעת הוועדה.

בישיבות עד שנת תשנ"ו נדונו כמחצית השמות. מקצת השאלות שעלו בוועדה הועברו לוועדת הדקדוק ולאחר מכן למליאת האקדמיה.

הוועדה לשמות צמחי התועלת והנוי

חברי הוועדה מקרב אנשי המקצוע: מיכאל אבישי, שרה אדר, ישראל גלון, ישראל דרורי, יצחק הל-אור, דוד הדר, נורית חרמון, אברהם פאהן (יו"ר), חיים רבינוביץ, יוסף מרגלית; מחברי האקדמיה: יהודה פליקס.

מזכירת הוועדה רונית גדיש.

בשנת תשנ"ד היו חמש ישיבות; בשנת תשנ"ה - תשע ישיבות; בשנת תשנ"ו - שש ישיבות.

הוועדה קמה בשנת תשנ"ד. פעולתה הראשונה הייתה להציע תיקונים למגדיר צמחי התרבות בישראל לקראת הוצאתו לאור במהדורה חדשה. לאחר מכן דנה הוועדה ברשימת שמות של שש-מאות צמחים חדשים שהוחלט לכללם במהדורה החדשה. עוד נדונו שמות של כמה קבוצות - עצי הפרי, דשאים, דקלים. הוועדה עבדה בתיאום עם הוועדה לשמות צמחי ארץ ישראל. רוב ישיבות הוועדה היו במשרד החקלאות בתל-אביב.

הוועדה למונחי המשפט

חברי הוועדה מקרב אנשי המקצוע: מנחם אלון (יו"ר), אביעד הכהן, יוסף חריש, צבי טל, יעקב צמח, יעקב רובין, גבריאלה שלו; מחברי האקדמיה: ארי אבנר, משה בר-אשר, גד בן-עמי צרפתי.

מזכירי הוועדה: יוסף עופר ורונית גדיש (לסירוגין).

בשנת תשנ"ד היו שבע ישיבות; בשנת תשנ"ה - שמונה ישיבות; בשנת תשנ"ו - עשר ישיבות.

הוועדה פועלת משנת תש"ן. בשנת תשנ"ה סיימה הוועדה את עבודתה במונחי הדין הפלילי, וביקשה את חוות דעתם של חברי האקדמיה ושל שופטים, עורכי דין ומשפטנים רבים - על הרשימה שגובשה. התגובות שנתקבלו נדונו בישיבות הוועדה בשנת תשנ"ו, והוכנה הרשימה הסופית לקראת דיון ואישור בוועד המינוח ובמליאת האקדמיה. כן החל הדיון במונחים בדיני חזים.

הוועדה למונחי הבנקאות ושוק ההון

חבריה מן האקדמיה אהרן אמיר ומנחם צבי קדרי וכן ראובן מירקין מן המילון ההיסטורי; מקרב אנשי המקצוע: גדעון להב (יו"ר), איתן אבניאון, בן-ציון אליאש, יוסי אנג'ל, איתן בורשטיין, גבי בשן, אשר הלפרין, אבי הראל, יצחק חלמיש, יוסי יגיל, רות מושקוביץ, אריה מינטקביץ, עתניאל מרגלית, רפי פרסיץ, יוסי שטח, זלמן שיפר, דרור שליט.

מזכיר הוועדה: גבריאל בירנבאום.

בשנת תשנ"ד קיימה הוועדה עשר ישיבות; בשנת תשנ"ה - אחת עשרה ישיבות; בשנת תשנ"ו - תשע ישיבות.

מונחי הפרק הראשון נדונו בשש עשרה ישיבות, ולאחר מכן הופצו בין מאות אנשי מקצוע. ההערות שנתקבלו נידונו בשלוש ישיבות. הוועדה הביאה לפני הוועד המשותף את הפרק הראשון של מונחי הבנקאות ושוק ההון ביום כ"ב באייר תשנ"ה (22 במאי 1995). מליאת האקדמיה אישרה אותה בישיבתה מיום כ"ט באייר תשנ"ה (29 במאי 1995). המילון יצא לאור בשנת תשנ"ו.

הוועדה למונחי התחבורה

הוועדה הוקמה בשלהי תשנ"ה. לאחר ישיבה מקדימה, שנקבעו בה דרכי פעולתה של הוועדה, נפתחה פעולתה בישיבה חגיגית במשכן הכנסת, בהשתתפות שר התחבורה ישראל קיסר ובכירי משרדו, נשיא האקדמיה משה בר-אשר, נציגי ענפי התחבורה השונים וחברים מן האקדמיה. בישיבות עבודה שהתקיימו אחר כך הוסכם לפעול באמצעות שלוש תת-ועדות למונחי התחבורה היבשתית, התחבורה האווירית והתחבורה הימית. בשלב מאוחר יותר הוקם צוות-על ובו נציגי שלוש הוועדות. חבריו: בנימין פרישר (יבשתית), ארי אלוף, יוסף עופר (אווירית) ואבישי יזרעאלי (ימית).

מזכירת הוועדה למונחי התחבורה וכל תת-הוועדות: צביה זמיר.

חברי האקדמיה אפרים חזן, אבנר טריינין ודניאל שפרבר השתתפו במקצת הישיבות.

א. תת-הוועדה למונחי התחבורה היבשתית

חבריה מן האקדמיה: אברהם יבין וקציעה כ"ץ; אנשי המקצוע: אילון אורון, אודי אפרת, גד בכרך, פנחס בן-שאול, יאיר ברק, תומר גודוביץ, דן גולדנברג, סימונה גולדנברג (יו"ר), אריאלה דאור, גדעון השמשוני, דורון יזרעאלי, דן לינק, רפי מלצר, שמחה ניר, מתיא עינב, ארנסט ענבל, אילן פלקוב, בנימין פרישר, אבישי צדר ובקי שליסלברג.

התקיימו עשרים ישיבות, רובן בתל-אביב. הוכן מצע למונחי התחבורה ציבורית, ובו כ-2000 מונחים. במצע שני חלקים: בראשון מבחר מונחים בתחבורה מסילתית, ובשני מבחר פרקים בהנדסת תנועה (איתות ורמזור, מתחמים, מחלפים, מהירות, מרכיבי הדרך ועוד). ארנסט ענבל הכין את המצע לחלק הראשון, ודן גולדנברג ערך את המצע כולו. מן החלק הראשון נבחרו כ-600 מונחי רכבת, שרובם קשורים בהנדסת תנועה, והדיון בהם הסתיים. רשימת המונחים הופצה בין חברי האקדמיה ואנשי מקצוע. התקבלו הערות, והסתיים הדיון בהן. נערכה רשימה מסכמת לדיון ואישור בוועד המינוח ובמליאת האקדמיה. מן החלק השני של המצע נדונו כ-200 מונחים מן הפרקים איתות ורמזור, מתחמים ומהירות.

ב. תת-הוועדה למונחי התחבורה האווירית

חבריה מן האקדמיה: אהרן אמיר, יעקב בן-טולילה ואהרן דותן; אנשי המקצוע: דוד אביר, שמואל אירם, אריק אלוף, בני אלנבוגן, גרעון אלרום (יו"ר), יחיאל אמיתי, ברוך בן-דב, נפתלי בן-יהודה, אלי בן-ישראל, שמואל גורדון, נעם הרטוך, זאב סגל, יוסף עופר, איתמר פנחס, אלי קובייסי וחיים רוזינסקי.

התקיימו שבע עשרה ישיבות, רובן ברשות שדות התעופה בנתב"ג. זאב סגל הכין מצע לדיון ובו תשעה פרקים וכ-1500 מונחים, ומצע זה יהיה בסיס למילון למונחי תובלה אווירית אזרחית. תת-הוועדה דנה בארבעה מן הפרקים (מונחי ממ"ן, מונחי תפעול, מונחי הולכה ושירותי מטען ומונחי שדות תעופה), ובכל אחד מהם הצטמצם הדיון למונחים השגורים ביותר. בסך הכול נדונו כ-500 מונחים. רשימת המונחים בשלושת הפרקים הראשונים הופצה בין חברי האקדמיה ובין אנשי מקצוע לביקורת ולהערות.

ג. תת-הוועדה למונחי התחבורה הימית

חבריה מן האקדמיה: עוזי אורנן ויעקב מנצור; אנשי המקצוע: מרים אופק, שמואל גלעד, נדב זוננברג, אבישי יזרעאלי, שבתאי לוי, עקיבא פגי, עמנואל קלמפר (יו"ר), דניאל קלר, ירמיהו קנטור, רבקה רומי, צבי רענן ואלי שטרנברג; חבר-כתב: אברהם אריאל.

התקיימו שתיים עשרה ישיבות, רובן במכון וידרא לחקר הספנות והתעופה בחיפה. ע' קלמפר הכין מצע לדיון, ובו תשעה פרקים וכ-1200 מונחים. מצע זה יהיה בסיס למילון למונחי תובלה ימית. הוועדה דנה בפרק אחד מן המצע, ובו כמאה מונחים.

הוועדה למונחי הספרות העממית

הוועדה הוקמה בשנת תשנ"ה וקיימה ארבע ישיבות בשנים תשנ"ה-תשנ"ו. חברי הוועדה: דימיטרי סגל (יו"ר), גלית חזן-רוקם, הדד יזן, יצחק אבישור, ראובן מירקין, אברהם יבין. מזכירת הוועדה עינת גונן. הוועדה פעלה על פי מצע שהכינה ה' יזן.

הוועדה למונחי הזואולוגיה

הוועדה הוקמה בשנת תשנ"ה.

בשנת תשנ"ה היו שתי ישיבות; בשנת תשנ"ו - שמונה ישיבות.

חבריה מקרב אנשי המקצוע: דני גולני, חנן דימנטמן, יוסף הלר, יהודה ורנר, דב פור; מקרב חברי האקדמיה: יעקב זוסמן, יהודה רצהבי; מעובדי האקדמיה: דוד טלשיר. מזכירת הוועדה: קרן דובנוב.

בישיבותיה עסקה הוועדה בשלושה עניינים:

א. השלמות ותיקונים לרשימת דגי המים המתוקים (הרשימה הראשונה פורסמה בשנת תשמ"א).

ב. שמות דגי הסחוס.

ג. השלמות ותיקונים לרשימת שמות בעלי החיים מן הנכר. (הרשימה הראשונה משנת תשמ"ה לא פורסמה אך הוכנסה למאגר המונחים הממוחשב.)

הוועדה למונחי הספרנות

הוועדה הוקמה בשנת תשנ"ד.

חבריה מקרב אנשי המקצוע: אלחנן אדלר, מלאכי בית-אריה, איריס חי, יהונתן יואל (יור), אורה נבנצל, ציון שורר; מטעם האקדמיה: אפרים חזן, אמציה פורת; מעובדי האקדמיה: מלכה זמלי; חברים מכותבים: רפי ויזר, תמר לייטר.

מזכירת הוועדה: רחל סליג.

בשנת תשנ"ד היו ארבע ישיבות; בשנת תשנ"ה - שש ישיבות; בשנת תשנ"ו - ישיבה אחת.

בשנת תשנ"ו הופסקה עבודת הוועדה. ועדה מצומצמת המשיכה להתכנס ושקדה על ניפוי מונחים מן המצע למילון.

הוועדה למונחי הסוציולוגיה (בשיתוף עם האגודה הסוציולוגית הישראלית)

הוועדה הוקמה בשנת תשנ"ג. חברי הוועדה מאנשי המקצוע: שמעון שור (יור), גבי ויימן, רותי כץ, סמי סמוחה ודבורה קלקין-פישמן; מטעם האקדמיה: עוזי אורנן, משה אזר ואילן אלדר. מוסד הרצל לחקר הציונות וללימודה באוניברסיטת חיפה, בראשות הפרופ' יואב גלבר, העניק את חסותו לפעולת הוועדה.

הוועדה קיימה חמש ישיבות בשנת תשנ"ד, חמש ישיבות בשנת תשנ"ה ושש ישיבות בשנת תשנ"ו.

בישיבות נדונו מונחים כלליים בסוציולוגיה. הוועדה התבססה על שני מילונים חדישים לסוציולוגיה בשפה האנגלית (שניהם משנות התשעים) ועל כמה מקורות נוספים. הוועדה הכינה הצעות למונחים עבריים מקבילים למונחים באנגלית, מן האות A ועד סוף האות F.

חלק מהצעות המונחים של הוועדה פורסמו במידעון של האגודה הסוציולוגית הישראלית 'סוציולוגיה'. בעקבות פרסומים אלו פנו מדי פעם בפעם חברי האגודה בהשגות על המונחים המוצעים, או שהציעו בעצמם מונחים. ההשגות וההצעות נדונו בישיבת הוועדה.

הוועדה עסקה גם בהצעות 'דחופות' שהופנו אליה מן המזכירות המדעית של האקדמיה. בישיבה רכ"ז של המליאה (בא' בשבט תשנ"ו) נדונו כמה מן המונחים שהציעה הוועדה.

מונחי הדיפלומטיה

רשימת מונחי הדיפלומטיה, פרי עבודת הוועדה למונחי הדיפלומטיה שפעלה עד שנת תשנ"ב, הובאה לפני ועד המינוח בשנת תשנ"ג. בעקבות הערות רבות שהעיר ש' אירמאי הוקמה תת-וועדה שתפקידה היה לתקן את הרשימה. חבריה: משה אראל ממשד החוץ; שרגא אירמאי וגד בן-עמי צרפתי, חברי האקדמיה. מזכירת תת-הוועדה: רחל סליג. תת-הוועדה התכנסה בשנת תשנ"ו לישיבות אחדות. בעקבות הדיונים תוקנה הרשימה; בעיקר נמדפו נרדפים בעברית.

הוועדה למעמד הלשון העברית

חברי הוועדה: חברי האקדמיה אהרן אמיר (יו"ר), אברהם טל, אברהם יבין, אהרן מגד ומנחם צבי קדרי; מן המזכירות המדעית: גבריאל בירנבאום (מזכיר הוועדה) ומלכה זמלי.

על הקמת הוועדה החליטה מליאת האקדמיה בישיבה ר"ו. הוועדה החלה בפעולתה ביום כ"ז בסיוון תשנ"ד (6 ביוני 1994), ביזמתו של אהרן אמיר; מטרתה לפעול בזירה הציבורית לחיזוק מעמדה של הלשון העברית ולמניעת התפשטות הלעז והתחזקותו. הוועדה קיימה שתי ישיבות. מההצעות שהועלו בהן: לשכנע פרסומאים ותעשיינים להעניק שמות עבריים למוצרים; לבקש מראשי הערים הגדולות שיפעלו לצמצום השלטים בלועזית; לבקש מראשי האוניברסיטאות שתיאסר כתיבת עבודות גמר ודוקטורט באנגלית בלבד; לרתום את תנועות הנוער לפעולות מחאה שקטות נגד הלעז; ליזום הקמת מועצה ציבורית למעמדה של העברית בראשותו של נשיא המדינה (הוא הסכים לקבל עליו את התפקיד).

דוח לשכת חיפה (הוועדה המרכזית למונחי הטכנולוגיה) לשנים התשנ"ד-התשנ"ו

1. הוועדות - הרכבן ופעולתן

1.1 הוועדה המרכזית למונחי הטכנולוגיה

נציגי הטכניון עד אדר תשנ"ו: שרגא אירמאי, ברוך פרת, ארתור שביט ואורי שמעוני.
נציגי הטכניון מאדר תשנ"ו: שרגא אירמאי, עופר עציון, אורי נבון, אורי שמעוני (סגן יו"ר); ממלאי מקום של נציגי הטכניון: דוד דורבן, ישעיהו ירניצקי, ראובן קרני ויהודית רוזנהויז.

נציגי האקדמיה: עוזי אורנן, משה אזור (יושב ראש), אילן אלדר, יעקב מנצור.
נציג צה"ל: שמשון הופמן; נציגת מכון התקנים הישראלי: ציפורה לוי; נציג הסתדרות המהנדסים: אהוד לבנת; נציג אגודת האינג'ינרים והארכיטקטים: נחום פלג.
עובדת הוועדה המרכזית מטעם האקדמיה: תשנ"ד-תשנ"ה: רינה גורן [ז"ל]; תשנ"ו: ירדנה זהרוביץ.

מוזכיר הוועדה המרכזית מטעם הטכניון: רון אירמאי.

הוועדה התכנסה מדי שנה בשנה לקבלת דוח שנתי ולאישור תכנית פעולה לשנה הקרובה. מלבד זאת התקיימה ביום ב' באדר תשנ"ו (22 בפברואר 1996) ישיבת חירום בנושא עתיד הלשכה בטכניון.

1.2 הוועדה למונחי הנדסה סביבתית

הרכב הוועדה (בתשנ"ד): משה אזור (האקדמיה), שרגא אירמאי (האקדמיה), ירחמיאל ארגמן (טכניון), רינה גורן (רכות), נח גליל, מנחם טל, שלמה פרנקל, אלכסנדר קרשון, דן רום (טכניון).

לבקשת המכון למחקר המים הוכן המילון להוצאה לאור כמילון תלת-לשוני (עם תרגום לרוסית). בשלוש ישיבות שהתקיימו בשנת תשנ"ד הסתיים הדיון בפרק ד (השלמות לפרק א). פרקים נוספים נערכו לדיון. החלק שאושר בקריאה ראשונה ושנייה בוועדה מכיל כ-3,400 ערכים, והוא נערך לקראת הוצאתו לאור, לאחר שיידון בוועד המינוח ויאושר במליאה. בתשנ"ו הוגה כתב היד ונוקד; השלמות וגמר עריכה נעשו בידי ש' אירמאי, ר' אירמאי, נ' גליל, ק' טודרדזה ור' גורן.

1.3 הוועדה הבינתחומית למונחי ניהול ייצור ומלאי

הרכב הוועדה: שרגא אירמאי (האקדמיה - יו"ר), רון אירמאי (רכז), גד אשל (רפא"ל), זאב אדלמן (משרד התמ"ס, המדען הראשי - כתב), בועז גולני (טכניון), גדעון הלוי (אלתי"ם), איילת יפרח (צה"ל), יעקב מנצור (האקדמיה), אליהו מרון (יועץ עצמאי), רוני נבון (טכניון - כתב), עופר עציון (טכניון), שחר קדישאי (צה"ל - כתב), ראובן קרני (טכניון), אורי שמעוני (האקדמיה).

מסוף תשנ"ד עד סוף תשנ"ו התקיימו שלוש ישיבות הכנה ועשר ישיבות מן המניין. המצע מכיל כ-1300 ערכים.

1.4 הוועדה למונחי עיבוד-נתונים אוטומטי (ענ"א, ת"י 1080) (שמה הוסב: הוועדה לטכנולוגיית-המידע):

הרכב הוועדה: אמנון שפירא (יו"ר), שרגא אירמאי (האקדמיה), ציון בושריה (האקדמיה), צבי גביש, נחמן גבעולי, חסיה גדיאל (מת"י - רכזת), דוד גרינברג, מרדכי דישון, י' דונקלמן, אליהו הכהן, שרה חשבי, אביטל ינובסקי, אילן ינובסקי, אריאל פרנק, אורה קפלן, מיכל שוורץ.

זוהי ועדת משנה של הוועדה המרכזית למונחי טכנולוגיה בשיתוף עם מכוני התקנים הישראלי (מת"י), וישיבותיה מתקיימות בתל-אביב: בשנים תשנ"ד-תשנ"ו התקיימו כ-50 ישיבות. האקדמיה אישרה בישיבה רי"ו ובישיבה רכ"ד את הפרקים 3 (תיקונים), 7 (תיקונים), 13 (רוויזיה), 20, 24, 25, 26, 27. מכוני התקנים מתכונן להוציא לאור מילון למונחי ענ"א במתכונת ספר. הפרקים 25, 26 יצאו לאור.

כמו כן טופלו בלשכה מונחי מחשב שונים נוסף על המונחים שנדונו בוועדות ענ"א. בין היתר נדונו כ-100 מונחי מחשבוני גרפיים, 10 מונחי מנשקי-מחשב, 30 מונחי אינטרנט, 70 מונחי אבטחת-מידע ועוד.

1.5 הוועדה למונחי עיבוד שבבי והשחזה

הרכב הוועדה: שרגא אירמאי (האקדמיה), רון אירמאי (רכז), אברהם בר (טכניון), יהושע גביש, רינה גורן (הלשכה למינוח טכנולוגי), רולנד וייל (טכניון), י' ויידיסלבסקי, יעקב כץ, יעקב מנצור (האקדמיה), מאיר מרדלר, שמואל קלדור (רפא"ל - כתב). מצע של 50 מונחי טכנולוגיית קינוב (deburring) נדון לבקשת שמואל קלדור מרפא"ל, נציג האגודה הבינ"לאומית בנושא זה. השלמת מונחי קינוב וגיוס מומחי הנדסת מכונות, הנדסת ייצור ותהליכים.

1.6 מפתח יחידות-מידה: מונחי ת"י 22 - סיכום המבוסס על תקנים ישראלים ישנים, שהוכנו בהשתתפות נציגי האקדמיה אך לא אושרו במליאה - נשלחו בתשנ"ה לוועד המינוח והוצע לדון בהם ולאשרם. רכז: רון אירמאי.

1.7 רשימות מונחים בנושאים שונים הוגשו לדיון בוועד המינוח ובמליאת האקדמיה.

2. הקמת ועדות חדשות (הכנת מצע לדיון)

2.1 הוועדה למונחי מחשבים (סוף תשנ"ו): הכנות למצעים של מונחי תקשורת ממוחשבת באינטרנט, של מונחי גרפיקה מחשבתית, תכנות מונחה-עצם, מסדי נתונים ומסדי ידע, וגיוס מומחים מהפקולטות למדעי המחשב, להנדסת חשמל ולהנדסת מערכות מידע. רכז: רון אירמאי.

2.2 הוועדה למונחי מכונות חקלאיות וציוד לעבודות עפר (מסוף תשנ"ו): גיוס מומחים מהפקולטה להנדסה חקלאית. מכונות חקלאיות: המצע נמצא בהכנה לדיון. ציוד לעבודות עפר: מצע פרק א נמצא בהכנה לדיון.

2.3 הוועדה למונחי מכוונות כלים (מתשנ"ו): המצע נמצא בהכנה לדיון. הכנת איורי כתב היד למילון חזותי שישמש את חברי הוועדה וגיוס מומחי תיכ"ם בהנדסת מכוונות ובמדעי המחשב. רכז: רון אירמאי.

2.4 ניהול ייצור ומלאי (ראה סעיף 1.3 לעיל): הכנת המצע (3 פגישות בסוף תשנ"ד ובראשית תשנ"ה). תת-ועדות: רובטיקה, ייצור משולב-מחשב (בוועדת ענ"א: ייצור כליל-מחשב, CIM, ראה סעיף 1.10 לעיל). רכז: רון אירמאי.

2.5 אקוסטיקה - במילון הקיים 296 ערכים, והוא יצא לאור בתשמ"ה. ג' רוזנהויז מהטכניון הכין מצע מורחב למילון. ר' גורן עסקה בהכנתו לדיון.

3. מילונים מוכנים או בהכנה לדפוס והוצאה לאור

המילונים המסומנים בכוכב - הכנתם לקראת ההוצאה לאור נעשתה עד כה באופן חלקי בלבד בהיעדר כוח אדם מספיק.

3.1 אוצר אונסקו* - 6,368 ערכים. הוכן לבקשת המכון למידע טכנולוגי של משרד המסחר והתעשייה.

מונחים מן המילון אושרו בישיבה ק"ע (תשמ"ד), אך אישור פורמלי של המילון נשמט מזיכרונות האקדמיה, בעוד דוחות הישיבות נעלמו בתל-אביב או בירושלים. על כן הפנינו לנשיא האקדמיה את העתקי הדוחות החסרים במטרה לאשר מחדש את המילון. ועד המינוח דן בכ"ד בתשרי תשנ"ג (21 באוקטובר 1992) בשאלת אישור המליאה למונחי אונסק"ו. ביולי 1995 קבע הנשיא שאם אין רישום בזיכרונות ממילא ברור שאישורו טעון דיון במליאה. ב-9 באוגוסט 1995 הועברו הערותינו ל-45 מונחים בעייתיים לטיפול ועד המינוח. רכז: רון אירמאי.

תחילת העריכה הסופית נעשתה בידי ש' אירמאי, ר' אירמאי ור' גורן (מתשנ"ו). יש להתאים אנגלית לעברית ולעדכן.

3.2 אנרגייה* - 2,320 ערכים. אושר בישיבה ר"ג (תשנ"ב). המשך עריכה (לפי בקשת חברת החשמל לקראת הכנס הבין-לאומי לאנרגייה) בידי ש' אירמאי, ר' אירמאי ור' גורן.

3.3 בינה מלאכותית ומערכות-מומחה - כ-500 ערכים. אושר בישיבה רי"ז (תשנ"ד). הגהה בלשכה, ניקוד והכנה לדפוס באקדמיה; הוכן בידי ש' אירמאי, ר' אירמאי ור' גורן (יצא לאור בתשנ"ז).

3.4 הגדסה כימית ותרמודינמיקה* - 3,865 ערכים. אושר בישיבה קפ"ט (תשמ"ט) - הגהה חלקית והכנות להוצאה לאור נעשו בידי ר' גורן וש' אירמאי.

3.5 כימיה אורגנית* - 1,196 ערכים ונומנקלטורה בכימיה אורגנית ובכימיה אי-אורגנית - כללים לקביעת שמות בכימיה אורגנית: תחילת עריכה סופית נעשתה בידי ש' אירמאי; דורש איורים רבים של נוסחות. ערכון; תחילת עריכה סופית ע"י ש' אירמאי, ר' אירמאי ור' גורן.

3.6 מתמטיקה* אנגלי-עברי-רוסי - הכנות למפתח עברי במסד הנתונים.

3.7 פיזיקה מודרנית* - כ-2,790 ערכים. אושר בישיבה ר"ט (תשנ"ג). השלמות במסד הנתונים. עריכה סופית נעשתה בידי ש' אירמאי, ר' אירמאי, א' שמעוני, א' לובומירסקי ור' גורן.

3.8 שיתוך* - 383 ערכים. יצא לאור בתשמ"ה. הוכנס למסד הנתונים. הכנות לניקוד, מפתח א"ב עברי ואנגלי.

3.9 תכנון מרחבי - 1,690 ערכים. יצא לאור בתשמ"ה. הגהה ועדכון במסד הנתונים. הכנות למפתח עברי ואנגלי.

3.10 קשרי רדיו* - 1,130 ערכים. אושר בתשמ"ה. חלקו יצא לאור בתש"ן בצורת ת"י 1310: שידור רדיו, קול וטלוויזיה (304 ערכים); תחילת עריכה סופית בידי ש' אירמאי ומ' זמלי.

4. מילונים שיצאו לאור

4.1 המילון למונחי הגאודזיה (1,605 ערכים), באמצעות המרכז למיפוי ישראל (ראשית תשנ"ד).

4.2 המילון למונחי מתמטיקה אנגלי-עברי-רוסי (3,254 ערכים). יצא בהדפסה שנייה ע"י "מכלול", לאחר שאזלו 500 העותקים הראשונים (תשנ"ה).

5. מילונים שיצאו לאור בילקוט הפרסומים ואזלו ויש להדפיסם מחדש

הוצאה לאור מחדש של מילונים אלו טעונה השלמה ועדכון.

5.1 תכנון מרחבי - 1,387 מונחים

5.2 שיתוך - 383 מונחים

5.3 מתמטיקה - 3,254 מונחים

5.4 אקוסטיקה - 296 מונחים

6. פיתוח תשתית המינוח הממוחשבת בשנים תשנ"ה ותשנ"ו

6.1 בעזרת הנהלות האקדמיה והטכניון הוחלפו והושבחו שני המחשבים האישיים הישנים בלשכה והותקנה מערכת תקשורת פנימית ביניהם. נרכש מכשיר פקסימיליה לשירות הלשכה.

6.2 הלשכה חיזקה את כושר הטיפול הממוחשב במאגר המינוח הטכנולוגי על ידי הסבת רוב מילוניה ממסד הנתונים הישן (שתוכנת ב-dBASE) למסד נתונים פעיל שפותח במיוחד בעבורה בסביבת פיתוח MAGIC, במסגרת פרויקט סטודנטים בתחום מערכות מידע ובתמיכת חברת "משוב".

6.3 הוצעה ללשכה אפשרות לפתח ולהרחיב את מסד הנתונים המילוני שלה על ידי שיתוף פעולה מחקרי בין-אוניברסיטאי רב-שנתי במסגרת פרויקט "אוטוסטרדת המידע: פיתוח תשתיות ומערכות אב-טיפוס לעיבוד נכון של מידע טקסטואלי, עם דגש מיוחד לעברית". הצעת המחקר הוגשה באפריל 1995 למשרד המדע על ידי פרופ' יעקב שויקה

מאוניברסיטת בר-אילן, והיא כוללת תכנית מחקר תלת-שנתית של ש' אירמאי ור' אירמאי בנושא מילונים דר-לשוניים למונחי טכנולוגיה ומדע. (כמה משמונה קבוצות המחקר כבר עוסקות בפתרון הבעיות הטכניות המשותפות, כגון פיתוח תשתית למסד נתונים מילוני, ניקוד ותקשורת - טקסטים בעברית במסד נתונים מבוזר).

6.4 ר' אירמאי יזם הפעלת צוותי חוקרים וסטודנטים מפקולטות בטכניון במסגרת פרויקטי מחקר ופיתוח להכנת תשתית רב-לשונית ל"אוטוסטרדת המידע". הצעת מחקר אחת בנושא זה הוגשה למשרד המדע בתשנ"ו בשיתוף עם חוקרים מהמכון לאחזור מידע באוניברסיטת בר-אילן (בראשות י' שויקה כנ"ל ועידו דגן). הצעת מחקר נוספת (אב-טיפוס) הוגשה כבקשת תמיכה מעיזבונות בעזרת משרד התקשורת.

6.5 הלשכה חברה לרשת התקשורת של הטכניון הקשורה לרשת הבין-לאומית Internet, ודרכה לרשת המידע Worldwide Web (WWW). הלשכה קיבלה מנוי לרשת המידע האקדמית Listserv, ובאמצעותה גם לרשת הישראלית לתקשורת ממוחשבת איל"ן ולמרכז החישוב הבין-אוניברסיטאי מחב"א. אלה יסייעו בשיתוף הפעולה במסגרת "אוטוסטרדת המידע" או "נהר המידע" (כפי שהוצע לאחרונה). משרד התקשורת הציע לנו ליטול חלק בתהליך פיתוח תקני תקשורת ממוחשבת בעברית, הנחוצים להפצת המינוח הטכנולוגי בישראל.

6.6 טיוטת המילון האנציקלופדי למונחי טכנולוגיה ומדעים רליים של ש' אירמאי משמשת עור לפעילות המינוח הטכנולוגי בלשכת חיפה, בעיקר כריכוז של מונחים עבריים מקובלים ושל הגדרות בעברית.

7. קשרים עם הציבור

7.1 הלשכה נותנת ייעוץ לשוני בכתב ובעל-פה לכל הפונים אליה מכל רחבי הארץ: לסגל הטכניון, לצה"ל, למשרד הביטחון, לרפא"ל, למוסדות ציבור, למרכזי הוראה, למתרגמים, למו"לים ולאנשים פרטיים. יש לציין את שיתוף הפעולה ההדוק עם מכון התקנים הישראלי, עם צה"ל ועם רפא"ל.

7.2 הלשכה פנתה לדקן ביה"ס ללימודי-מוסמכים בטכניון בבקשה להקפיד על השימוש במונחים נכונים ובקביעות האקדמיה בתזות ובעבודות מחקר של המשתלמים לתארים גבוהים, והציעה את סיועה בכך. פנייה זו הועברה גם לראשי היחידות בטכניון.

7.3 ש' אירמאי הרצה בכמה מקומות על דרכי המינוח באקדמיה ובוועדה המרכזית. הוא ור' אירמאי הרצו על פעילות הלשכה והוועדה המרכזית ועל בעיות מינוח ומחשוב מילונים בכנס הבין-לאומי ל"עתיד ותקשורת" שנערך בחיפה במאי 1995. במהלך הכנס נקשרו קשרים בין נציגי הוועדה המרכזית לבין מומחי מינוח ומתרגמים בישראל ובעולם.

דוח מפעל המילון ההיסטורי ללשוו העברית לשנים התשנ"ד-התשנ"ו

א. מדור הספרות העתיקה

1. מגילות מדבר יהודה
קצב העבודה הואט בגלל העדיפות שניתנה לסוגי הספרות האחרים. ההתקנה המחודשת של שירות עולות השבת התעכבה; נמצאות בהתקנה מגילת המזמורים החיצוניים ומקצת מעשי התורה.
2. כתובות, איגרות, שטרות, קמעות וכיו"ב
הסתיים העיבוד של סוג זה עד שנת 800 לספירה. פרסום החומר במתכונת של ספר בן-סירא היה מוכן, כמתוכנן, בשנת תשנ"ד, אבל משנודע שהעיזבון של י" ידין עומד להתפרסם בקרוב, נוצר קשר עם המהדירים (ב' לוי ו' ירדני) והם ניאותו להעמיד את החומר העברי שבו לרשות המפעל. הפרסום שלנו יכלול אפוא גם את העיזבון של ידין, ויצא לאור מיד לאחר פרסומו בידי לוי-ירדני.
3. ספרות התלמוד והמדרש
כל היצירות שב"ספר המקורות" לסוג התלמוד והמדרש עובדו ומוכנות לקונקורדנצייה; למען שלמות סוג המדרש, נוסף ב"ספר המקורות" מדרש במדבר רבה (א-יד וחלקים מן ההמשך), החורג במקצת מן התאריך העליון של התקופה, והוא כעת בשלבי הגהה.
 - 3.1 חילופי נוסח
העיבוד של קטעי הירושלמי מן הגניזה (בשיתוף פעולה עם פרופ' י' זוסמן מן האוניברסיטה העברית) נמשך; כרטסת העדויות מתוך כתבי יד מנוקדים שהוכנה לפני שנים במסגרת "מפעל אוצר מילים וצורותיהן לפי תעודות שבכתב", בשיתוף פעולה עם אוניברסיטת בן-גוריון, תשולב בעתיד במאגר המפעל.
4. ספרות הפיוט
עובדי המדור עסקו בעיקר בהשלמת האוסף שכבר עובד במפעל, ובעיקר ברישום ובעיבוד של הפיוטים שנתפרסמו בעת האחרונה, כגון פיוטי ר' יהושע בן כלפה שפרסמה ש' אליצור, פיוטים נוספים שלא נרשמו במפעל שנתפרסמו בספרו של מ' זולאי "ארץ ישראל ופיוטיה", וכן בשני הכרכים של "לקט פיוטי סליחות" מאת ד' גולדשמידט וא' פרנקל. וכן עסקו בעיבודם של פיוטים שנתפרסמו בכתבי עת, כגון

במאמרו של ע' פליישר ב"קבץ על יד" יג; ב"תרכיץ", כרך סג (הקליר; יצחק אבן מר שאול), סד (רב האיי גאון) ועוד. חלק מן התוספות והמילואים הללו כבר נסתיימו התקנתם ורישום ערכיהם, ומקצתם נתון בשלבי עיבוד שונים.

5. ספרות הקראים

כל היצירות בסוג זה הרשומות ב"ספר המקורות" עובדו ונשלמו. על הרשום ב"ספר המקורות" נוספו שני קטעי פירוש לספר תהילים שנתגלו בעת האחרונה, והם בשלבי הגהה.

6. ספרות הגאונים

עיבוד ספרות הגאונים בעיצומו. בספרות זו הסתיים עיבודם של חיבורים גדולים (כגון "הלכות ראוי", ואחדים מהם נתונים בשלבי עיבוד אחרונים. נמשכת ההתקנה של מדרש "והזהיר", של ספר "פתרון תורה", של "הלכות פסוקות" ו"הלכות גדולות" ושל שאילתות רב אחאי. המאמצים מרוכזים כעת בהתקנת סוג השו"ת; התשובות של גאונים ידועי שם (פרט לרב האי ורב שרירא) כבר נתונים בשלבי עיבוד שונים. בתוך ספרות הגאונים כלולים ספרי רפואה (ב"ספר המקורות" אין מדור מיוחד למדעים) מבית מדרשו של ר' שבתאי דונולו, שעבודם הסתיים. (הטיפול בחיבורים האלה ובפרק האנטומיה מתוך ה"חכמוני" לדונולו עורר את עניינו של המכון לתולדות הרפואה.) לסוג זה נוספו באחרונה הקטעים המוחזקים מקוריים מתוך "ספר הרפואות" לאסף הרופא, והם בשלבי ההגהה.

7. ספרות המסורה והדקדוק

ניתנה תנופה לספרות המסורה והדקדוק. כל החיבורים הרשומים ב"ספר המקורות" נתונים בשלבי עיבוד: כבר הותקנו "דקדוקי הטעמים" לאהרן בן אשר, "עדת דבורים" ליוסף הקסטנרני הקראי, "מאור עין" (גם הוא למחבר קראי), תשובות דונש ותשובות תלמידי מנחם ותלמיד דונש, וחיבורים אחרים קטנים יותר בהיקפם; החלה התקנת "מחברת מנחם" וקונטרסי המסורה למחברים עלומי שם.

8. עבודות "תשתית"

במקביל לעיבוד השגרתו של החיבורים (התקנה ורישום ערכים) לשם עריכת קונקורדנציות, הוחל בעבודות אחרות, שנועדו לבסס את התשתית לעריכת המילון ההיסטורי: קביעת ערכים תקינים (בתיאום עם המזכירות המדעית של האקדמיה ללשון העברית), קביעת השורשים לערכים (כדרך שנעשה ב"חומרים למילון - סדרה א") וקביעת הוראות לשורשים (לפי המופת של "השורש ערב, מחברת לדוגמה"); הוחל בסריקה שיטתית של המילים ממוצא יווני ולטיני (לשם זיהוי המקור של המילה וביורר גלגוליה); נעשה ניסיון לכתיבת ערכים בתחום הַרְאֵלִיָּה; וכן נעשות הכנות לריכוז הביבליוגרפיה.

"ספר המקורות" עובד במחשב והוא מתעדכן תדיר. בתום הכנסת כל תשובות הגאונים לעיבוד, ואחרי השלמה עדכנית של כל נתוניו, תוכן מהדורה חדשה לפרסום.

9. שילוב המחשב בעבודה

עד שנת תשנ"ג היה עיבוד החומר והטיפול במחשב בידי מדור המיכון בלבד. בזמן האחרון נפתח השימוש במחשב לעובדים המדעיים, והשיטה נמצאה יעילה מאוד הן לצורך הביקורת (לשם תיקון וכיו"ב) והן לצורך העיון המדעי.

10. ספר מקורות לספרות ימי הביניים

הוחל בהכנת כרטסת לעריכת ספר מקורות לימי הביניים. לפי שעה הפעולה מתרכזת בספרות השירה בספרד.

11. ספרות צפון-אפריקה

בתקופה זו נסתיימה למעשה הכנת "ספר המקורות" לספרות צפון-אפריקה שנתחברה משנת 1391 ואילך.

לאחר התייעצות עם מלומדים בקיאים בספרות זו, ורישום החומר שהמליצו עליו, בדקו העובדים ספרים שבהם ידיעות על חכמי צפון-אפריקה וחיבוריהם, כגון "פאס וחכמיה", "שם הגדולים" לחיד"א, "נר המערב", "מלכי רבנן", "יהודי המזרח וצפון-אפריקה" מאת א' הטל, וכיו"ב. עוד ביקרו עובדי המדור בספריית "יד בן-צבי" ורשמו את החיבורים העבריים מצפון-אפריקה המצויים בה.

בסוג הפיוט הסתמכנו על הרשום אצל דודזון בספרו "אוצר השירה והפיוט", והשלמנו אותו בבדיקת ספרים שיצאו לאור לאחר פרסומו. כל פיוט נרשם בכרטיס לעצמו, בדומה לכרטיסים שנרשמו בהם החיבורים בשאר סוגי הספרות. הפרופ' אפרים חזן העמיד לרשותנו כרטסות מפורטות שערך, ובהן רשומים פיוטים מצפון-אפריקה, ונעזרנו בהן רבות. כמו כן השתמשנו בספרו של ח' דהאן, מקורות השירה העברית במרוקו.

המקורות מחולקים לסוגים ספרותיים, כגון: פרשנות המקרא ודרוש; הלכה, תורה שבעל פה; שירה ופיוט שמחבריהם ידועים; שירה ופיוט שמחבריהם אינם ידועים; כרוניקות, היסטוריה, פולמוס, ציונות; הסכמות והקדמות.

"ספר מקורות" זה הוא מהדורה ניסיונית בלבד. יש ודאי הרבה מחברים וחיבורים צפון-אפריקניים שנתעלמו מעינינו ואינם רשומים בספר. יש הרבה מקומות שבהם לא ידענו את תאריכו המדויק של המחבר. לעתים יש מחברים אחדים שנתפנו בשם אחד או בשמות דומים, ואפשר שרשמנו בשם אחד מחברים שונים, או להפך: בשמות שונים מחבר אחד, ועוד הרבה ספקות מסוגים אלו. לפיכך מהדורת "ספר המקורות" של צפון-אפריקה יוצאת לאור במספר עותקים מצומצם, ומוגשת אך למלומדים בתחום זה שיעירו לנו את הערותיהם. רק לאחר שיתוקן ויושלם כל הטעון תיקון והשלמה, בדעתנו להוציא לאור מהדורה מתוקנת של הספר.

12. עובדי המדור

עובדי המדור בסוף תשנ"ו הם: מרדכי מישור (מְרַבּוּ המדור), אליהו אדרעי, בנימין אליצור, ישראל בן-דוד, יוסף בן-יקיר, אהרן ברבריאן, אהרן גליק, גבריאל דיכטר, יהודית הופקינס, אפרים הלבני, אליקים וייסברג, פנינה חנני, דוד שלשיר, ישראל ייבין,

יוסף ירון, חנה לוינסון, שרה כהן, ינון לייטר, בנימין לפלר, צ'רלס מיהאן, שלומית צנוירט, שפרה שגול ואמנון שפירא.
 בהכנת "ספר המקורות" של צפון-אפריקה השתתפו העובדים אליהו ארעי ויוסף בן-יקיר, הממשיכים בעבודתם בתחום זה; וכן אליהו מרציאנו, שלמה אלקיים, יעקב בהט ואירית רוזנבלום, שהפסיקו בינתיים את עבודתם.

ב. מדור הספרות העברית החדשה

1. הרחבת מאגר הקונקורדנציות המילוניות
 נשלם עיבודם המילוני של שישה חיבורים, ובהם 238,000 תיבות:
 (א) "מציאת הארץ החדשה" (על גילוי אמריקה) מאת משה מנדלסון-פרנקפורט (1807), "אות זכרון לאלכסנדר פאן הומבאלד" (ביוגרפיה) מאת ח"ז סלונמיסקי (1858);
 (ב) שלושה ספרים של ש"י אברמוביץ (מנדלי מו"ס), המשלימים את הקונקורדנציה של מנדלי:
 "עין משפט" (1867 - פובליציסטיקה);
 "ספר דברי הימים לבני הרוסים" (1868 - היסטוריה);
 "סיפורים" (1900 - כינוסם הראשון של שמונת סיפוריו הקצרים של מנדלי, שנתפרסמו לראשונה בשנים 1886-1896 בכתבי העת הספרותיים וחלו בהם שינויים רבים לעומת נוסחם הראשון שבדפוס).
 עם השלמת עיבודם של שלושה ספרים אלו כוללת הקונקורדנציה המילונית של מנדלי 62 חיבורים, ובהם 1,051,000 תיבות;
 (ג) "בישוב של יער" (1930) - הרומן הראשון של חיים הזו.

2. הרחבת מאגר הטקסטים שבמחשב
 הותקנו, הוקלדו והוגהו 80 חיבורים של ש"י עגנון, ובהם 2,619,000 תיבות:
 (א) 59 סיפורים מן השנים 1906-1935 על פי נוסח מהדורתם הראשונה שבדפוס, ובהם 236,000 תיבות;
 (ב) 21 כרכים של כתבי עגנון המכונסים, ובהם 2,383,000 תיבות. בכרכים: שמונה כרכים של סיפורים על פי מהדורתם האחרונה שבדפוס, שנתפרסמו בחיי עגנון בשנים 1945-1962 (המהדורה הארצישראלית); שבעה כרכים של סיפורים, שראו אור לאחר פטירת עגנון (1971-1984); ארבעה כרכים של "ילקוטים" (אנתולוגיות) - מהם שניים שראו אור בחיי עגנון (1938, 1959), ושניים שיצאו לאחר מותו (1978, 1987); שני כרכים של איגרות, נאומים וכיו"ב, שראו אור לאחר מותו (1976, 1983).

3. סיכום: היקף המאגר הממוחשב
 עם השלמת העבודה בסעיפים 1-2 כולל המאגר הממוחשב של מדור העברית החדשה 425 חיבורים, ובהם 7,680,000 תיבות. מתוך אלה הושלם עיבודם המילוני של 134 חיבורים, ובהם 2,293,500 תיבות.

4. העבודה במילון מנדלי

(א) בסוף שנת 1993 הוגשה למערכת המילון ההיסטורי הצעת תכנית להכין מילון למנדלי. התכנית אושרה, ובשנת 1994 הוחל בעבודות הכנה לקראת כתיבתם של ערכי המילון. בתקופה שבין דצמבר 1994 - מאי 1996 נתכנס צוות המדור לחמישים ישיבות, שנדונו בהן דרכי העבודה במילון מנדלי, נתגבש מבנה הערכים, ונכתבו טיוטות של 74 ערכים.

(ב) תחילה נעשתה העבודה במאגר מנדלי השלם, המכיל למעלה ממיליון תיבות, ובו 62 חיבורים מסוגים שונים: סיפורים ורומנים, ספר "תולדות הטבע" על ארבעת חלקיו, מאמרים, איגרות, חיבורים אוטוביוגרפיים וכיו"ב. נתברר שהמאגר גדול מכדי לעבוד בו כבחיבה אחת. לפיכך הוחלט לנסות ולכתוב ערכים על פי העדויות שבחטיבת הספרות היפה לחוד ועל פי העדויות שבשאר סוגי הכתיבה לחוד. שתי החטיבות הללו חופפות, פחות או יותר, את תקופת יצירתו המאוחרת של מנדלי בשנים 1886-1917 ואת תקופת יצירתו המוקדמת (תקופת אברמוביץ) בשנים 1857-1877.

(ג) לכתחילה נבחרו מתוך מאגר מנדלי ערכים שמספר עדויותיהם 70 לכל היותר, כמספר השורות שאפשר להדפיס בשני דפי מחשב רצופים. משניסו לעבוד על ערכים שמספר עדויותיהם גדול יותר (12 ערכים של 79-131 עדויות וערך אחד - לצורך השלמת ערכי השורש אב"ד - של 278 עדויות), נתברר שמלאכת כתיבת הערך נעשית קשה יותר ויותר בלא מיון מוקדם כלשהו של העדויות על פי צירופיהן ושימושיהן.

(ד) מבנה הערך, כפי שנתגבש במערכת מילון מנדלי, הוא כדלקמן:

1. ראש הערך: הדיבור המתחיל על אותיותיו וניקודו המלא; שכיחות הערך במאגר מנדלי; הערות כלליות לערך, כגון הערות לניקודן של עדויות הערך, לצורה, לתחביר, לכתיב, לשימוש הלשון, לתפוצה הכרונולוגית (מוקדם ומאוחר ביצירת מנדלי) ולתפוצה בסוגי הכתיבה השונים;

2. המשמעות: הגדרה קצרה מאוד; העדויות לכל משמעות: המובאות שנבחרו, מראי מקומותיהן, הערות למובאות מסוימות;

3. הצירופים המילוניים: הדיבור המתחיל; העדויות; הפניות לערכים נוספים שהצירוף נזכר בהם;

4. המקורות (בדרך כלל מקורות קלטיים): ההקשר כצורתו אצל מנדלי ומראה מקומו ביצירות מנדלי; מראה מקומו של המקור הקלטי (בלא המובאה); הערות לשינויים שבין המקור הקלטי לשימושו של מנדלי;

5. ערכי המשנה: בפועל - הבניינים, ובתוך כל בניין - צורות הבינוני ושמות הפעולה על פי רשימת משקלים קבועה מראש; בשמות - המילים הגזורות בסיומות י / וית / ן וכיו"ב. מבנה זה של הערך במילון מנדלי הוגש למערכת המילון ההיסטורי בחודש נובמבר 1995.

5. עובדי המדור

עובדי מדור העברית החדשה בתקופת הדוח: ראובן מירקין (מְרַפֵּז המדור), קורדליה הסטרמן (עד דצמבר 1995), רחל סליג (עד אפריל 1995), עדינה עבאדי (חלק מן הזמן בחופשה ללא תשלום), ברכה פישלר, יחיאל קארה, דורון רובינשטיין (החל במארס 1995), סיגלית רוזמריין (בחלק מן הזמן בחופשה ללא תשלום ובחופשת לידה).

ג. מדור המיכון וההוצאה לאור

1. רשת תקשורת

בסוף שנת תשנ"ג הסתיים השלב הראשון של הקמת תשתית לרשת תקשורת מחשבים פנימית באקדמיה. רשת זו משתמשת בתכנת תקשורת "נובל" (Novell), מחשב מרכזי (שרת) וכ-40 תחנות עבודה (של מחשב אישי) המוצבות בחדרי העובדים. בתחנות אלו ניתן לדלות מידע ממאגרי האקדמיה וממאגרים חיצוניים שנרכשו. בתחנות הותקנו גם תכנות עזר, כגון מעבדי תמלילים.

שיטה זו של שימוש במאגרים במקוון בידי עובדי המילון נמצאה יעילה מאוד ושיפרה את העבודה במידה ניכרת. בסוף שנת תשנ"ו הוחל בהקמת תשתית חדשה משופרת ובה מחשב מרכזי נוסף בעל משאבים גדולים (כגון מעבד מהיר, זיכרון גדול, נפח דיסקים גדול ויכולת חיבור של תחנות עבודה רבות). הרשת הפנימית של האקדמיה חוברת בסיב אופטי למרכז החישובים של האוניברסיטה העברית לשם התחברות למאגרים נוספים בארץ ובעולם.

2. חמרה

נרכשו מכשירים חדשים ורכיבים רבים למערכות המחשב, ובהם: (1) דיסקים קשיחים לאחסון המאגרים; (2) מחשבים אישיים; (3) מדפסת לייזר; (4) סורק אופטי, לקריאה אופטית של טקסטים ולעיבוד תמונות וגרפיקה; (5) כונני תקליטורים (CD ROM); (6) כונני קלטות גיבוי.

3. תכנות

א. מדור המיכון פיתח תכנות ייחודיות לעבודת האקדמיה, ובהן תכנות אחזור מידע המאפשרות עיון במאגרים השונים של האקדמיה ותכנות לעדכון שוטף של המאגרים ולבנייה מחדש של המאגרים המעודכנים.

ב. התכנות שפותחו באקדמיה פותחו בסביבת DOS ובקודים הידועים לעובדי המילון. בתשנ"ו הוחלט לפתח מערכת אחזור מידע שתהיה מבוססת על המאגרים הקיימים במפעל המילון ההיסטורי, תפעל בסביבת 'חלונות 95' ותהיה נוחה לשימוש הציבור הרחב, ועל פיה אפשר להכין תקליטורים של המאגרים ולהפיצם לציבור. מתנהלים מגעים עם חברות המתמחות בעבודה בסביבת 'חלונות 95' כדי להכין במשותף תכנת אחזור מידע.

ג. נרכשו תכנות חדשות: מאגרים של אוניברסיטת בר-אילן והתקליטור התורני (MMT).

4. מאגרים

באקדמיה יש כיום כמה מאגרי נתונים שניתן לדלות מהם מידע:

א. מאגר הספרות העתיקה הכולל כ-7 מיליון תיבות, ומאגרים נלווים, כגון ספר ההוראות והמשמעויות, ספר המקורות ורשימת היצירות, רשימת הייחודים (מאגר זה אינו כולל טקסטים שעדיין לא נרשמו להם ערכים).

- ב. מאגרי הספרות החדשה והם נחלקים לשניים: מגדלי מו"ס ויתר החיבורים. כל מאגר מכיל למעלה ממיליון תיבות. גם למאמרים אלו, כמו למאגר הספרות העתיקה, יש מאגרים נלווים.
- ג. קובץ המונחים: הקובץ כולל את כל המילונים ורשימת המונחים של ועד הלשון והאקדמיה ללשון העברית.
- ד. מאגר המקורות של ספרות צפון אפריקה.

5. שילוב המחשב בעבודה

הוסדרה גישה ישירה למחשב לעובדים המדעיים, והשיטה נמצאה יעילה מאוד הן לצורך הביקורת (לשם תיקון וכיו"ב) והן לצורך העיון המדעי. כעת נושא ונותן המדור עם חברה המתמחה במחשבים כדי לעצב תכנה נוחה לשימוש הציבור. מסתמנת אפשרות לפרסום תקליטור שיכלול את החומר של מפעל המילון עד המחצית הראשונה של המאה החמישית לספירה לפי שעה.

6. בשירות המילון ההיסטורי

בספרות העתיקה: נמשכה העבודה השוטפת הכוללת עדכון שוטף של המאגרים, קליטת טקסטים חדשים, רישום ערכים, הכנת רשימות והכנה להדפסת ספר מקורות מעודכן שיכיל את כל המקורות מ-200 לפני הספירה ועד סוף תקופת הגאונים.

בספרות החדשה: נמשכה העבודה בקליטת טקסטים ובעדכון המאגרים.

במזכירות המדעית: נמשכה קליטת המילונים שיצאו לאור משנת 1986 עד 1996.

7. ההוצאה לאור

לסורק נרכשה תוכנת "פוטו שופ" לסריקת תמונות ועיבודן.

נקלטה גרסה משופרת של תכנת "3B2" ונוספו גופנים, נרכשו תוכניות המרה למעבדי תמלילים למערכת "3B2" וכן נרכשה מדפסת לייזר מעולה (צפיפות 1200 DPI). בשנים תשנ"ד-תשנ"ו יצאו לאור הפרסומים הקבועים - לשוננו, לשוננו לעם, אקדם ולמד לשונך - וכן ארבעה ספרים מן הסדרה מקורות ומחקרים; זיכרונות האקדמיה לח-לט-מ; למד לשונך - עלונים ומפתחות; כללי הפיסוק החדשים; כללי הכתיב חסר הניקוד; מילון למונחי הביולוגיה המולקולרית והמיקרוביולוגיה; מילון למונחי הפסיכולוגיה; מילון למונחי הבנקאות ושוק ההון - פרק א.

8. עובדי המדור

ציון בושריה (מרכז), מרים אלגזי, טלי אמיר, רחל חן, סול כהן, אביטל כ"ץ, ליזה מוהר, איתן פפאו, עירית בריס, רחל רוזנברג.

דוח המכון ע"ש ד"ר אהרן מ' מז"א לתולדות תחיית הלשון העברית

האקדמיה ללשון העברית יזמה את כינונו של המכון לתולדות תחיית הלשון העברית על שם ד"ר אהרן מ' מז"א, וזכתה לייסודו בעזרת תרומתם הנדיבה של בני משפחת איזקסון, ובראשם נכדיו של ד"ר מז"א, מר אליהו איזקסון וגב' רות לוא. במכון יחקרו את תולדות תחיית הלשון העברית בארץ ובתפוצות למן תקופת התחייה ועד לייסוד מדינת ישראל. המכון יספק מידע וישקוד על קירוב הציבור הרחב לעיסוק בעברית בת זמננו.

במעמד ראש עיריית ירושלים, אנשי האקדמיה ללשון, נציג משרד החינוך ובני משפחת איזקסון נפתח המכון ביום י"א בתמוז תשנ"ד (20 ביוני 1994). המכון שוכן ברחוב המלך ג'ורג' 16 בירושלים.

שנת תשנ"ה

העובדים בשנת תשנ"ה, מקבלי שכר ומתנדבים: ניצה ברק, חנה גור, נחמה דמארי, עליזה הלר, יוסי לשם (מרכז המכון), נחמה נוב, מנחם רגב, רבקה שויקי ומרדכי שילה. בתקופה זו החלה להיאסף ביבליוגרפיה בארכיונים ובספריות, התקיימו 45 ימי עיון והחלו לפענח תעודות.

שנת תשנ"ו

בחודש אב תשנ"ה נתמנתה סמדר ברק למרכזת המכון. העובדים בשנת תשנ"ו היו: תמר בן-צבי, עליזה הלר, הדס מטס, סיגל נתן, כרמיה שובל, מאירה שטרן-גליק. פעילות המכון התמקדה בשלושה תחומים:

א. יצירת קשר בין האקדמיה ללשון העברית ובין הציבור הרחב

1. התקיימו שתיים עשרה הרצאות לקהל הרחב, ובהן הרצו חברי האקדמיה ועובדיה וכן חוקרי לשון ומוזמנים שונים. ההרצאות עסקו בפעולותיהם של ועד הלשון והאקדמיה ללשון, וכן בתחומים שונים הקשורים לעשייה בלשון העברית: לשונם של סופרים, לשון הפרסומת, המבטא העברי, השפעת הערבית על העברית ועוד. מספר המשתתפים הממוצע בכל הרצאה - כחמישים איש.

2. עוצבה תצוגה של מכתבים מארכיונו של ד"ר מז"א והופקה חוברת העוסקת בחומר הזה. ספריו של ד"ר מז"א, שניתנו למכון, סודרו וקוטלגו.

3. הופקו עלוני מידע על פעילות האקדמיה ומכון מז"א וכן ארבע גלויות. פעילות המכון פורסמה בכתבי עת ובעלוני שונים. שש מאות מנויים מקבלים מידע שוטף על פעילות המכון. פרסומי המכון והאקדמיה נמכרו לקהל בכל מיני הזדמנויות.

4. נרכשו ספרים לספרייה וכן ארבעה סרטים על אליעזר בן יהודה, על דוד ילין ועל תחיית הלשון. פותחו משחקי לימוד שעניינם תקופת תחיית הלשון ודרכי התצורה של מילים.

5. מרכזת המכון, סמדר ברק, הרצתה ב'כנס ירושלים' באוניברסיטה העברית על תופעות לשוניות ברחבי ירושלים.

ב. מחקר לשון התחייה ותקופתה

1. עובדות המכון כרמיה שובל ותמר בן צבי משלימות ביבליוגרפיה מקפת של מאמרים וספרים על תחיית הדיבור העברי. עד עתה נרשמו כשלוש מאות ספרים וכאלף מאמרים.

2. הוחל בכתבת מונוגרפיות על אישים הקשורים לתחיית הדיבור העברי: א"מ ליפשיץ (כרמיה שובל) וי"ג קלוזנר (תמר בן צבי).

3. החלה הקלדת התעודות מארכיון ועד הלשון שנסתיים פענוחן. עד כה טופלו למעלה ממאה תעודות. הוכנו מפתחות של שמות אישים ומוסדות, וכן מפתח תוכני של החומר.

ג. ימי עיון בנושא תחיית הדיבור העברי

1. היו כמאה וחמישים ימי עיון למגוון של קבוצות: תלמידים מבתי ספר יסודיים ותיכונים, תלמידי אולפנים, חיילים, מורים ועוד קבוצות.

2. התקיימה השתלמות למורים ללשון בשיתוף עם החוג ללשון העברית ועם המחלקה להשתלמויות בבית הספר לחינוך.

הצעות תקציב

הצעת התקציב לשנת 1994

הכנסות	
א. הכנסות עצמיות	
428,235	1. שירותי ייעוץ לשוניים
150,000	2. מכירת פרסומי האקדמיה
40,000	3. חברת גוש (הפעלת מכון מז"א)
20,000	4. תרומות
638,235	סך כל ההכנסות העצמיות
ב. הקצבות ציבוריות	
3,440,000	1. משרד החינוך והתרבות (אגף התרבות)
135,000	2. המשרד לענייני דתות
3,575,000	סך כל ההקצבות הציבוריות
4,213,235 ש"ח	סך כל ההכנסות
הוצאות	
א. כוח אדם (משכורות)	
1,786,000	1. מפעל המילון ההיסטורי והתפתחות הדיבור העברי
753,000	2. עבודה מדעית, פרסום והפצה
460,000	3. מדור המיכון
468,000	4. מזכירות אמרכלית
33,000	5. גמלאים
3,500,000	סה"כ כוח אדם (משכורות):
ב. עבודה מדעית	
המזכירות המדעית	
55,000	1. כתבי עת (לשוננו ולשוננו לעם)
35,000	2. ישיבות הנהלה ומליאה

450	הצעת תקציב
25,000	3. רכישת ספרות מקצועית
<u>30,000</u>	4. הוצאה לאור - מקורות ומחקרים, זיכרונות, אקדם, למד לשונך ועוד
145,000	סה"כ המזכירות המדעית
	מפעל המילון ההיסטורי
70,000	1. אחזור מידע של טקסטים מדעיים
30,000	2. צילומי כתבי יד מספריות בחו"ל
53,000	3. ציוד, תכנות ועבודות מחשב
58,000	4. המכון להתפתחות הדיבור העברי
<u>40,000</u>	5. תיעוד בעל-פה - לקסיקולוגים
251,000	סה"כ מפעל המילון ההיסטורי
396,000	סה"כ עבודה מדעית:
	ג. אמרכלות
22,000	1. ביטוח שנתי של האקדמיה
1,500	2. הכנת משכורות במל"מ
23,500	3. ביקורת חשבונות וייעוץ משפטי
37,000	4. טלפון
41,000	5. דואר
59,000	6. נסיעות
16,000	7. ציוד משרדי
6,000	8. גינון
5,000	9. חשמל
2,000	10. מים
9,000	11. דלק
21,000	12. תחזוקה שוטפת
19,000	13. אבטחה ושמירה
13,000	14. הוצאות בנק
285,000	סה"כ אמרכלות
32,235	ד. כיסוי גירעון 1993
<u>4,213,235</u> ש"ח	סך כל ההוצאות

הצעת התקציב לשנת 1995

הכנסות	
א. הכנסות עצמיות	
490,000	1. שירותי ייעוץ לשוניים
160,000	2. מכירת פרסומי האקדמיה
200,000	3. חברת גוש (הפעלת מכון מזי"א)
85,000	4. שונות
935,000	סך כל ההכנסות העצמיות
ב. הקצבות ציבוריות	
4,037,000	1. משרד החינוך והתרבות (אגף התרבות)
40,000	2. משרד החינוך (המזכירות הפדגוגית)
100,000	3. המשרד לענייני דתות
4,177,000	סך כל ההקצבות הציבוריות
5,112,000 ש"ח	סך כל ההכנסות
הוצאות	
א. כוח אדם (משכורות)	
2,116,000	1. מפעל המילון ההיסטורי
102,000	2. התפתחות הדיבור העברי
872,000	3. עבודה מדעית, פרסום, הפצה ותיעוד בע"פ
647,000	4. מדור המיכון
497,000	5. מזכירות אמרכלית
20,000	6. גמלאים
4,254,000	סה"כ כוח אדם (משכורות):
ב. עבודה מדעית	
המזכירות המדעית	
35,000	1. כתבי עת (לשוננו ולשוננו לעם)
65,000	2. ישיבות המליאה, האולם והוועדות
60,000	3. הספרייה

הצעת תקציב

	4. הוצאה לאור - מקורות ומחקרים, זיכרונות, אקדם, למד לשונך ועוד	50,000
	5. הפצת כתבי האקדמיה	50,000
	סה"כ המזכירות המדעית	260,000
	מפעל המילון ההיסטורי	
	1. אחזור מידע של טקסטים מדעיים	50,000
	2. צילומי תעודות ומסמכים מספריות בחו"ל	25,000
	3. ציוד, תכנות ועבודות מחשב	50,000
	4. ארכיון צילומי כתבי היד	50,000
	5. תיעוד בעל-פה - לקסיקולוגים	30,000
	סה"כ מפעל המילון ההיסטורי	205,000
	סה"כ עבודה מדעית:	465,000
	ג. אמרכלות	
	1. ביטוח שנתי של האקדמיה	25,000
	2. הכנת משכורות במל"מ	21,000
	3. ביקורת חשבונות וייעוץ משפטי	35,000
	4. טלפון	38,000
	5. דואר	40,000
	6. נסיעות	22,000
	7. ציוד משרדי	18,000
	8. גינון	8,000
	9. חשמל	7,000
	10. מים	3,000
	11. דלק	17,000
	12. תחזוקת מבנים ובדק בית	31,000
	13. אבטחה ושמירה	32,000
	14. הוצאות בנק	7,000
	15. שונות	7,000
	סה"כ אמרכלות	311,000
	ד. מימון	10,000
	סך כל ההוצאות	5,040,000 ש"ח

הערה: שנת 1994 נסתיימה בגירעון, בשל הוצאה חד-פעמית לתכנון תוספת בנייה. העודף בתקציב 1995 מיועד לכיסוי חלקי של הגירעון הזה.

הצעת התקציב לשנת 1996

הכנסות	
	א. הכנסות עצמיות
575,101	1. שירותי ייעוץ לשוניים
96,000	2. מכירת פרסומי האקדמיה
40,000	3. הוצאה לאור
130,000	4. תרומות
50,000	5. ימי עיון
140,000	6. חברת גוש (הפעלת מכון מזי"א)
20,000	7. שונות
1,051,101	סך כל ההכנסות העצמיות
	ב. הקצבות ציבוריות
4,492,000	1. משרד החינוך והתרבות (אגף התרבות)
65,000	2. משרד החינוך (המזכירות הפדגוגית)
150,000	3. המשרד לענייני דתות
4,707,000	סך כל ההקצבות הציבוריות
65,899	ג. עודף שנת 1995
<u>5,824,000 ש"ח</u>	סך כל ההכנסות
הוצאות	
	א. כוח אדם (משכורות)
2,241,503	1. מפעל המילון ההיסטורי
294,667	2. התפתחות הדיבור העברי
1,065,064	3. עבודה מדעית, פרסום, הפצה ותיעוד בע"פ
906,477	4. מדור המיכון
532,789	5. מזכירות אמרכלית
5,500	6. גמלאים
5,046,000	סה"כ כוח אדם (משכורות):

הצעת תקציב

	ב. עבודה מדעית	
	המזכירות המדעית	
26,151	1. כתבי עת (לשוננו ולשוננו לעם)	
55,848	2. ישיבות המליאה והתאמת האולם	
48,174	3. הספרייה ותשתיתה	
	4. הוצאה לאור - מקורות ומחקרים,	
34,451	זיכרונות, אקדם, למד לשונך ועוד	
30,938	5. הפצת כתבי האקדמיה	
<u>195,562</u>	סה"כ המזכירות המדעית	
	מפעל המילון ההיסטורי	
	1. קונקורדנציות מונחים, אחזור מידע של	
68,254	טקסטים מדעיים והוצאת תקליטור	
16,868	2. צילומי תעודות ומסמכים מספריות בחו"ל	
53,284	3. ציוד, תכנות ועבודות מחשב	
26,032	4. ארכיון כתבי היד, תכנון	
<u>164,438</u>	סה"כ מפעל המילון ההיסטורי	
360,000	סה"כ עבודה מדעית:	
	ג. אמרכלות	
21,233	1. ביטוח שנתי של האקדמיה	
25,763	2. הכנת משכורות במל"מ	
51,507	3. ביקורת חשבונות וייעוץ משפטי	
55,697	4. טלפון	
40,679	5. דואר	
44,711	6. נסיעות	
48,860	7. ציוד משרדי	
11,631	8. חשמל	
3,695	9. מים	
12,497	10. דלק	
47,247	11. תחזוקה, שמירה וברק בית	
28,339	12. כוח אדם זמני	
7,180	13. הודעות בעיתונות	
10,961	14. שונות	
<u>410,000</u>	סה"כ אמרכלות	
8,000	ד. מימון	
<u>5,824,000</u> ש"ח	סך כל ההוצאות	